

Steve Jones
Steve.Jones@dmt-group.com

Dr. Hakan Arden
Senior Geologist
London Office Manager
Hakan.Arden@dmt-group.com
DMT Consulting Limited

• Kredi Kurumları Bağımsız Mühendislerinin Uluslararası Tedarik ve Sözleşmelere İlişkin Görüşü

Gemilerin Demir Cevheri Yükleme Yapması İçin Yeni İskele İnşaatı Yapımı - Mauritania

Kredi Kurumları Bağımsız Mühendisleri [KKBM]'nin (Independent Lenders Engineer-ILE) maden projelerindeki rolü yine Jones & Arden tarafından, Madencilik Türkiye dergisinin 45. sayısında verilmişti. Şu andaki sunum, daha önceleri IMC olarak bilinen DMT'nin uzun yıllar danışmanlık verip olumlu katkılarda bulunduğu maden projelerinde çok önemli bir konu olan "Tedarik ve Hizmetler" ve "Sözleşmeler" ile ilgili edindiği deneyimleri içermektedir.

Bir projenin teknik fizibilite çalışmasının tamamlanmasının ardından, cevherin çıkartılması sırasında gerekli olan tüm hizmetler ve tedarikler de sözleşmeler aracılığıyla sağlanarak o madenle ilgili yapılması gereken bütün etkinlikler fizibilite çalışması çerçevesinde tanımlanmış olur.

Çoğu durumda, kredi borcu veren kuruluşlar, borcu alan proje sahibinin madeni üretime geçirebilmesi için gerekli olan tedarik ve hizmetlerle ilgili, sözleşmelerden doğan büyük ölçekli alımları gözlemlemesini ve denetlemesini kendi adlarına KKBM'den isterler.

Kredi veren kuruluşların sözleşmelerde uyulmasını istediği genel koşullara ilişkin izlemek zorunda oldukları kendine özgü kurumsal kuralları vardır. Ancak bazen alacaklı kurumlar "Borçlu" proje sahibinin kendi kurumsal kurallarını kullanmasına da izin verebilir. Bu durumda, belli standartların izlenmesi ve olası tüm seçeneklerin yerel kaynaklar da dahil olmak üzere değerlendirilmesi önemlidir. Ancak, bazen yerel kaynaklar maden projesinin gereksinimlerini karşılamaktan uzak ve standartların altında olabileceği için bu yerli kaynaklara fazla vurgu yapılmaması da önemlidir.

Uluslararası ihale uygulamalarındaki temel öğeler, saydamlığa ve işler yanlış giderse yapılan seçimin neden o şekilde yapıldığına ilişkin açılacak ayrıntılı soruşturmalara ve denetlemelere dayanabilmesi ilkesine dayanır.

Bir projenin tedarik işlemleri aşağıdaki evrelere ayrılır:

- Derleme: İhalesi yapılacak birim ve bölümlerin bir araya toplanarak tanımı,
- Hazırlık: İhalenin duyurulması için gerekli tüm belgelerin bir araya getirilmesi ve yapılacak işin kapsamının belirlenmesi,
- Soruşturma: İhaleye girebilecek firmaların bulunması,
- Teyit: İhaleye girebilecek firmalardan niyet bildirim aranması,
- Yayınlama: İhale için gerekli tüm resmi belgelerin hazırlanıp sunulması,
- Açıklık Getirme: İhalede anlaşılmayan konuların açıklanması,
- Değerlendirme: İhaleye başvuranların sunduğu tekliflerin değerlendirilerek ihaleyi kazanan firmanın belirlenmesi.

Aynı işlemler sözleşme gerektiren hizmetler için de geçerlidir ancak yapılacak işin kapsamını oluşturan ilkeler oldukça farklıdır.

Derleme

İhalesi yapılacak birim ve bölümlerin tanımı doğrudan projeye bağlı olan etkinliklerdir (başka bir deyişle projenin yalnızca bir maden olup olmadığına ya da büyük ölçekli yatırım sermayesi gerektiren birimleri içerip içermediğine bakılır).

Mevzu Derinse ;

İhalesi olacak birimlerin açık ve anlaşılır tanımının yapılması ve bu birimlerle ilgili diğer alt birimleri içerip içermediğinin belirlenmesi ve yanlışlıkla listede unutulmuş başka birimlerin de olup olmaması ve bunların belki de daha büyük ölçekli birimlere bağlanıp bağlanamayacaklarının bilinmesi oldukça önemlidir.

KKBM'nin bu aşamadaki rolü genelde düşüktür ancak KKBM'nin bu etkinliklere katılması "Borçlu" proje sahibinin inisiyatifine kalmıştır. Eğer böyle bir durum olursa KKBM'nin katılabileceği konular:

- Proje birimlerinin birbirleriyle olan ilişkilerine ve sinerjilerine bakarak rasyonelasyonu yani tüm birimlerin projeye uygun hale getirilmesini sağlamak,
- Proje birimleri için gerekli olan mühendislik elementlerinin gözden geçirilmesi,
- Projedeki hareketli ve sabit birimlerin değerlendirilmesi,
- Tesisle ilgili tüm alt birimlerin birlikte satın alma koşuluyla ihaleye çıkartılıp çıkartılmadığının incelenmesi.

Hazırlık

İhale belgeleri, başarılı bir ihalenin gerçekleşmesinde anahtar işlevi görürler ve ihaleye girecek firmaların sağlayabileceklerini düşündüğü tüm birimleri ve en önemlisi "İşin Kapsamının" iyi bir şekilde tanımlanmasını gerektirir. Rekabetçi bir ihale ortamını birebir karşılaştırmalı şekilde sağlayabilmek için bütün ayrıntıların ihale işleminde belirtilmesi gerekir.

İhale belgelerine eklenmesi gereken diğer bir unsur da ihale değerlendirmesinin nasıl yapılacağına belirtilmesidir. Bu, çoğu kez puanlama ya da sıralama sistemini içerir.

KKBM'nin bu aşamadaki rolü genelde düşüktür ancak KKBM'nin bu etkinliklere katılması "Borçlu" proje sahibinin inisiyatifine kalmıştır. Eğer böyle bir durum olursa KKBM'nin katılabileceği alanlar:

- İhale belgelerinin genel yapısını gözden geçirerek farklılıklar ve belirsizliklerle ilgili yorumlarda bulunmak,
- Birimler arası ilintileri irdeleyerek, tartışmalar ve belirsizlikler hakkında yorum yapmak,
- Değerlendirme ölçütlerini gözden geçirip yorumlarda bulunmak,

- Genel çerçeve koşullarını incelemek, gerekirse değişiklik yapılması gereken yerlerde önerilerde bulunmak.

Soruşturma

Tedarik etkinliğinin yer alacağı "Piyasanın" özellikle de yerel piyasanın sınırlarının iyi anlaşılması gerekir. Rekabetçi bir ihale gerçekleştirebilmek için uluslararası nitelikteki firmalarla iletişime geçip onların projeye ilgilendiklerine ilişkin niyet sunumu yapmaları sağlanmalıdır. En iyi sunumu yapmış firmalar arasından kısa bir liste hazırlanarak, gerekli soruşturmalar ilgili dergilerden, yayınlardan ve internet sitelerinden yapılır ve firmalar hakkında uygun referanslar aranır.

KKBM'nin bu aşamadaki rolü genelde yine düşüktür ancak KKBM'nin bu etkinliklere katılması "Borçlu" proje sahibinin inisiyatifine kalmıştır.

Ancak, borç kredi veren kurumları, projenin selameti ve başarısı için proje sahibinden ihaleye katılan firmalar konusunda en iyi ve en uygun iş ortağını seçmesi için ince eleyip sık dokumasını isteyeceği için KKBM'nin katılabileceği alanlar:

- Yansız bir şekilde yerel ve yabancı firmaları incelemek,
- Krediyi alan "Borçlu" projeyi sahibi ile birlikte çalışarak hangi firmaların hangi birimler için daha uygun olduğunun değerlendirmesini yapmak.

Bu aşama oldukça duyarlı bir konu olduğu için KKBM'nin kesinlikle bağımsız ve yansız olması gerekir, dolayısıyla her hangi bir birim için belli bir tercihinin olmaması gerekir.

Onama

"Niyet Bildirim" mektuplarına bakılarak firmalar arasından yeterli koşullara sahip ve proje ihalesi için teklif verecek olanlar belirlenip onaylanır.

KKBM'nin bu aşamadaki rolü genelde yine düşüktür ancak KKBM'nin bu etkinliklere katılması "Borçlu" proje sahibinin inisiyatifine kalmıştır. KKBM'nin katılabileceği alanlar:

Atlas Copco

fann

Yetkili Distribütörü

- Niyet bildirme ile ilgili gerekli olan arka plan çalışmalarını yapmak ve niyet mektuplarının ana hatlarını oluşturmak,
- Gelen Niyet Bildirimlerinin yansız bir şekilde incelenip değerlendirilmesi.

Yayınlama

İhaleye ilişkin belgeleri birçok yoldan yayınlamak olasıdır. Eğer yalnızca kısa liste hazırlandıysa, yayınlanacak belgeler yalnızca bu liste içinde yer alan firmalara gönderilir.

Eğer her hangi bir ön araştırma çalışması yapılmamışsa, ihale duyurusunu şirketin internet sitesinden duyurmak ya da değişik maden dergilerinde yayınlamak da olasıdır. Bu yaklaşımdaki risk ise duyurunun ihale için uygun firmalara gidip gitmediğinin anlaşılabilmesi ve ne tür firmaların ihaleye başvuracağını bilinememesidir. Bunlara ek olarak, alternatifler sunulması durumunda, firmalardan değerlendirme aşamasında sorun yaratabilecek birden fazla teklif alınabilir.

KKBM'nin bu aşamadaki rolü genelde yine sınırlıdır ancak KKBM'nin bu etkinliklere katılması "Borçlu" proje sahibinin inisiyatifine kalmıştır. KKBM'nin katılabileceği alanlar:

- Çok bilinen dergi ve yayınlarla ilgili tavsiyelerde bulunmak,
- Hangi yayınların hangi ihale birimleri için daha uygun olduğunun değerlendirmesini yapmak.

Açıklık Getirme

İhalelerde her zaman dökümanlarla ilgili ya da teknik ya da ihalenin konularına ilişkin açıklık getirilmesi gereken durumlar olabilir. Tüm bunların hepsinin "Borçlu" proje sahibini temsil eden mühendislik ve tedarikçi birimleri tarafından saydam bir şekilde çözümlenmesi gerekir. Açıklık getirmenin esasları ve nasıl olacağı, ihale belgeleri içerisinde ayrıntılarıyla belirtilir.

Bu bölüm, "Borçlu" proje sahibinin mühendislerince ayrıntılarıyla ilgilenebileceğinden, KKBM'nin bu aşamadaki rolü genelde yine düşüktür ancak KKBM'nin bu etkinliklere katılması "Borçlu" proje sahibinin inisiyatifine kalmıştır. Bu durum özellikle saydamlığı sağlaması açısından KKBM'nin bu etkinliğe katılmasıyla doğrudur.

GE4300 demir cevheri taşımaya için satın alınmış lokomotif - Mauritania

Değerlendirme

Değerlendirme evresinde "Teknik" ve "Ticari" teklifleri ayırıp yalnızca projeye uygunluğu kabul edilen teknik tekliflerin uzantısı olan ticari teklifler değerlendirmelidir. Bu işteki asıl amaç, teknik ve ticari açıdan en iyi olan teklifleri belirleyip en avantajlı olanı saptamaktır. Ancak bu her zaman, önerilen teknik çözümlerin "Borçlu" için avantajlı bir durum yaratmasına karşın, bunun en ucuz teknik teklif olduğu anlamına gelmeyecektir.

Kredi borcu veren kuruluşlar, verdikleri paranın "Borçlu" tarafından en avantajlı şekilde kullanılmasını isterler. Bu nedenle, bu kuruluşlar, KKBM'nin de değerlendirme işlevine katılmasını ve bu etkinliği gözlemlemesini ve sonuçların ayrıntılarıyla rapor edilmesini isterler.

KKBM'nin etkin olarak katılabileceği alanlar:

- Teknik değerlendirmelerin incelenmesi,
- Ticari değerlendirmelerin incelenmesi,
- Sözleşme yapılacak firmalarla ilgili sözleşmeleri inceleyerek ögütlerde bulunarak sözleşme işlemlerinin onaylanması.

Özet olarak, Tedarik ve Sözleşme etkinlikleri, projenin avantajı için önemli kararların alındığı alanlar olduğundan KKBM'nin görev alanları içindeki en önemli anahtar etkinliklerden biridir. Bu görevlerin yerine getirilebilmesi ve doğru kararların verilebilmesi için saydam ve bütün verilerin ilgili taraflara açık bir şekilde sağlanması çok önemlidir.

Aynı zamanda KKBM, "Borçlu" tarafın mühendisleriyle bir arada çalışarak, imzalanan sözleşmelerin yönetiminde de proje boyunca etkin yer alıp ve tedarik ve hizmetleri sağlayan müteahhit firmaların performansını gözlemleyerek önemli bir görevi daha yerine getirirler. Bu görevlerin içerisinde "Borçlu" nun yapacağı etkinlikleri gözlemleyip tavsiyelerde ya da desteklerde bulunmak da dahildir.

DMT'nin dünyanın değişik maden bölgelerinde elde ettiği deneyimlere dayanılarak anlatılan bu etkinlikler, proje için gerekli olan tedarik ve hizmetlerin edinilmesinde, konuya taraf olanlara işlevsel açıdan başarılı bir uygulama ortamı sağlarlar. Bu nedenle tasarım, inşaat ve operasyonel deneyime sahip iyi ve güvenilir bir Bağımsız Mühendislik firmasının seçimi, projedeki tedarik ve hizmetlerden doğabilecek risklerin azaltılması açısından oldukça önemlidir.

Teşekkürler

Makalenin yazarları, yazıyı okuyup gerekli yorum ve düzeltmeleri yapan DMT çalışanlarına ve makalenin yayınlanmasına izin verdiği için DMT yönetimine teşekkürlerini iletir.

Değinen Kaynaklar

1. Jones, S & Arden, H, Kredi Kurumları Bağımsız Mühendislerinin Rolü - Mühendislerin Görüşü, Madencilik Türkiye dergisi, Sayı 45, Yıl 2015.